

Otázka: Makrosociologie

Předmět: Společenské vědy, Sociologie

Přidal(a): ohnivey

Makrosociologie = věda, zabývající se velkými sociálními útvary, jako jsou národy, třídy, globální společnosti, vrstvy ap., a těmto útvarům odpovídajícími procesy a jevy

Sociální struktura

- = síť vztahů jedinců, pozic a rolí a uspořádání ve společnosti

základem je:

- **Sociální postavení**
- **Sociální role**
 - Soubor očekávaného chování člověka
 - Odráží jeho postavení ve společnosti
- **Sociální stratifikace společnosti**
 - Organizovaná společenská nerovnost

Sociální mobilita

- = přesun z jedné společenské vrstvy do jiné

může být:

- **Vertikální**

- Vzestupná (přesun do vyšších společenských vrstev) – např. povýšení, výhra v loterii, zvýšení vzdělání
- Sestupná (přesun do nižších společenských vrstev) – např. ztráta práce, zadlužení, ztráta jmění po rozvodu

- **Horizontální**

- územní změna, např. profesní změna beze změny sociální vrstvy, přestěhování se do nového města se stejnou nebo stejně honorovanou prací

dále dělíme na:

- **Intergenerační**

- přesun mezi generacemi, děti získávají lepší/horší postavení než mají rodiče

- **Intragenerační**

- přesun v rámci generace, lidé mají lepší/horší postavení na konci života než na začátku

otevřená x uzavřená společnost:

- **Otevřená** = „moderní společnost“ – demokratizace možností sociálního vzestupu, ideálně vaše pozice je ovlivněna jen vašimi schopnostmi a snahou
- **Uzavřená** – např. kastovní zřízení
 - každá změna sociální pozice během života silně tabuizována

Sociální stratifikace

- = rozvrstvení společnosti do segmentů a je výrazem distribuční nerovnosti

čtyři typy stratifikačních systémů:

- **Otrokářský systém**- svobodní/nevolníci
- **Kastovní systém**- 5 kastů, do nichž se člověk rodí, a které jsou nepropustné
- **Stavovský systém**- stavy, společenský život je regulován právem; větší propustnost mezi stavy než kasty
- **Třídní/Vrstevní systém**- třídy/vrstvy, omezené buď dle vlastnictví výrobních prostředků (Marx-třídy) nebo postavení na trhu práce (Weber-vrstvy); třídy jsou propustné; je možná vertikální i horizontální mobilita; charakterizuje moderní společnost

Moderní výklady

- Gerhard Lenski- podle 3 dimenzí: majetek, vzdělání a moc
- Jan Keller- teorie klientelismu
 - reciproční vztah patron x klienti na základě principu nabídky poptávky
 - tento neformální vztah produkuje přirozeně vzájemnou nerovnost mezi lidmi (celý systém je postaven na známostech)

Typologie společností

- **Archaická společnost**
 - první společnosti
 - období vývoje člověka před neolitickou revolucí
- **Tradiční společnost**
 - po neolitické revolucí
 - typická jsou města, dělba práce, sociální rozvrstvení ve formě kast/stavů
 - základní vysvětlovací princip- náboženství

- většina populace pracuje v zemědělství
- obživa organizována pouze v rámci domácnosti
- **Moderní společnost**
 - přelom 18. /19. Století
 - proces modernizace- urbanizace + industrializace
 - sekularizace (světské hodnoty vnikají do náboženské společnosti)
 - přesun značné části populace do průmyslové výroby
 - zrovnoprávnění všech lidí
 - nové třídní rozdělení
- **Postmoderní společnost**
 - nezamyšlený důsledek procesu modernizace
 - ustanovení se liší (Např. S Amerika + Z Evropa-60. léta 20. stol.; ČR- 90. léta 20. stol.)
 - kulturní relativizace
 - přesun velké části populace z průmyslu do služeb
 - globalizace
 - nové ekonomické rozdělení světa

Nerovnost

- základem každého druhu soc. stratifikace, lišící se pouze typem nerovnosti tj. kritérii, která nerovnosti vymezuje
- nerovnost může omezovat pohlaví, věk, rasu, vzdělání, náboženství, ekonomické a sociální postavení
- neomezuje jen sociální a ekonomický status, ale i šance pro dosažení lepší kvality života pro následující generace

Normy

- = pravidlo, které reguluje chování v každé společnosti a vytváří sociální řád
- může být prosazováno nepsaným způsobem samostatně (vhodné a čisté oblečení do divadla, do školy, k lékaři, dobré mravy v knihovně, v autobusu) nebo může být dané psané, kontrolou (silniční kontrola, policie při demonstracích, soudní přelíčení)

- společná pravidla (sociální řád) vytváří společenský konsensus, souhlas většinové části společnosti, která tato pravidla bere za své a dodržuje je
- snaží se jim někdo vědomě či nevědomě vymanit, snaží o sankcionování takového chování
- normy nejsou statické a jsou charakteristické svou dynamikou v čase a kultuře
- obecně lze normy kategorizovat následujícím způsobem:

dle vztahů:

- právní: zákony, ústava, vyhlášky
- neprávní: zvykové, tradiční, politické, estetické, morální

dle způsobů reglementace:

- zakazující (zákaz stání)
- příkazující (jednosměrná ulice)

dle formální stránky:

- formulace v zákoně (odsouhlaseno legislativci)
- nepsané pravidlo (neuvedené ve formálním dokumentu)

dle rozsahu sociálních subjektů:

- obecné: platí pro všechny
- partikulární: pouze pro někoho platí

dle typu sociální normy:

- mravy (morálka)
- společenské zvyky (obyčeje - co se nesluší či sluší)
- zákon (institucionalizované normy - zákoník práce)
- tabu (nejsilnější projev odporu - incest, kanibalismus aj.)

Deviace

Deviací chápeme každou odchylku od normy, která může být:

- **negativní:** alkoholismus, drogová závislost, týrání, vandalismus aj.
- **pozitivní:** abstinence, vegetariánství, nekuřáctví, aj.

Sociální deviace lze klasifikovat z několika různých hledisek:

- **podle typu porušované normy** - právní, mravní, náboženské, etické
- **podle subjektu** - dopouštějí se jednotlivci (občané, funkcionáři) nebo sociální skupiny (formální i neformální)
- **podle objektu** - vůči čemu - ekonomika, kultura, život, důstojnost
- **primární a sekundární** - při primární jsou porušovány normy na základě původního zdroje či podnětu (nadměrné užívání alkoholu, apod.), sekundární deviace je důsledkem reakce jednotlivce na označení jeho chování jako deviantního
- **negativní či pozitivní** - snaha postihnout skutečnost, že každá odchylka od normy je deviací, tedy nejen porušení či nedodržení normy, ale i její přehánění a dovádění do krajnosti

podle charakteru porušovaných norem:

- národní (porušení či odchylka od vnitrostátních norem)
- mezinárodní (porušení mezinárodně uznávaných norem nebo mezinárodního práva)

podle cílené orientace:

- zistné (jedná se o získání materiálních výhod)
- agresivní (vyvolané nepřátelstvím, nenávisť či neúctou k jedinci či skupině)
- pasivní (projevují se např. lhostejností k plnění povinností)

vědomé a z nedbalosti:

- vědomé (přestavuje pro společnost největší nebezpečí, patří sem chování orientované na vnější prostředí (např. rvačky) nebo orientované k jedinci samotnému (alkoholismus, toxikomanie, apod.)
- z nedbalosti (např. neznalost normy, zanedbání, apod.)

nejčastější sociologické teorie pro vznik deviací jsou:

Teorie anomie

- produktem nedostatečné sociální regulace je stav bezzákonnosti, kdy ve společnosti přestávají platit zákony
- Durkheim jako představitel anomického pojetí deviace se domníval, že porušení sociální stability má za následek rozvoj patologických forem dělby práce a nárůst napětí a konfliktů mezi jednotlivými částmi struktury
- dochází k rozbití struktury obecných pravidel a výsledkem je anomie

Subkulturní teorie

- tvrdí, že deviace je výsledkem konformity s normami a hodnotami těch skupin, jichž jsou individua členy
- Příslušníci určité subkultury se často příliš neodlišují od dalších členů společnosti
- Základní odlišnost je však v oblasti norem – subkultura uznává jiná pravidla a jiné hodnoty než jsou ty, které uznává konformní většina, a proto přirozeně produkuje chování, které lze z hlediska společnosti označit za deviantní

Teorie kulturního přenosu

- vychází z představy, že deviace je součástí subkulturních vzorců, jež jsou novým členům skupiny předávány v procesu jejich začleňování do skupiny

Etiketizační teorie

- deviantní chování nelze brát jako určitý typ jednání, který na sebe bere izolované individuum
- Spíše je výsledkem lidské interakce, lidského interpretování, definování a hodnocení jak vlastního jednání, tak jednání druhých
- Deviace je určitou nálepkou, která slouží falešnému obvinění chudých bohatými, žen muži, mladých lidí starými, minoritních skupin majoritními atd.
- Společnost si vždy hledá vhodného obětního beránka, kterého pak předhazuje veřejnosti.